

GIS krajů a ÚSES dnes

Mgr. Jiří HIESS

Krajský úřad Vysočina, oddělení GIS, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, hiess.j@kr-vysocina.cz

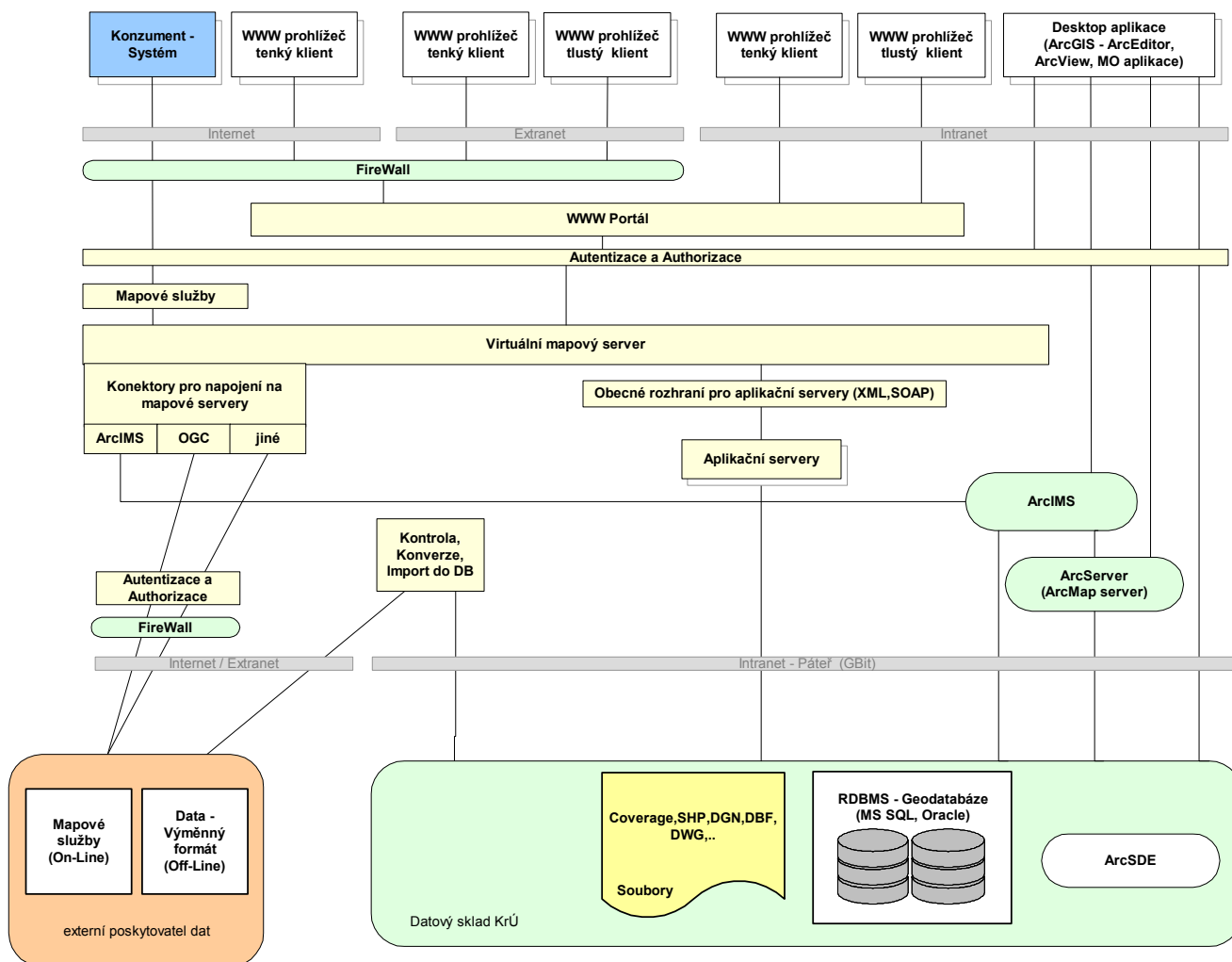
Další zkvalitnění dokumentace ÚSES není myslitelné bez systematického a unifikovaného projektování a projektového řízení s pomocí soudobých geoinformačních technologií. V r.2003 došlo v ČR k významnému počínu. V rámci procesu informatizace české veřejné správy byla na zadání Ministerstva vnitra ČR a Asociace krajů ČR zadána a zpracována Úvodní studie GIS krajů (ÚSGK). Jde dnes o nejucelenější systémovou koncepci rozvoje geografického informačního systému v regionálním měřítku.

V základním členění obsahuje ÚSGK analýzy a výběrová šetření k charakteristice výchozího stavu GIS na území celé ČR. Některá šetření jsou zcela originální a byla provedena v celorepublikovém měřítku poprvé, jako např. průzkum vybavenosti měst a obcí s rozšířenou působností infrastrukturou GIS, průzkum požadované funkcionality GIS. ÚSGK ovšem obsahuje i ne zcela standardní popis existujících datových zdrojů a jejich stručné hodnocení. Pojmy jako <účelová mapa povrchové situace> vedle již zaběhlých jako <Zabaged, DTM, DKM> jsou zajímavě strukturovány a uvedeny v souvislostech, které nabourávají některé zvyklosti dosavadních strůjců lokálních a proprietárních GIS. Úvodní studie zhodnotila také desetiletý vývoj GIS na okresních úřadech, rozkryla ve veřejné správě opomíjenou oblast správy inženýrských sítí a technické infrastruktury. ÚSGK indikuje naléhavost zavádění internetových technologií pro práci s velkými objemy prostorových dat v nejrůznějších oborech.

Návrhová část ÚSGK vychází z široce založených analýz. V návrhové partii je nejpozoruhodnější kapitola pojednávající o architektuře krajského GIS. Nevyhýbá se ani ožehavým otázkám bezpečnosti (G)IS, které jsou pro blízkou budoucnost informačních systémů veřejné správy velmi významné. Při použití technologií společnosti ESRI, které byly krajskými úřady zvoleny již v r. 2001 jako výchozí technologická platforma pro GIS a představují občas diskutovanou omezující vstupní podmínku, je systém GIS kraje obecně navržen jako distribuovaný a otevřený. Vychází z referenčního modelu architektury vypracovaného v rámci projektu INSPIRE, ve vazbě na standardy ISO a OpenGIS. Následující obrázek Obr.1 znázorňuje schématicky jednotlivé prvky, moduly a subsystémy včetně funkcí a vzájemných vazeb GIS krajského úřadu a jeho okolí:

Pozoruhodný je přístup ÚSGK k aplikacím GIS - z jasného členění uživatelů a jimi požadovaných úloh je zřejmá letitá zkušenost řešitelů nejen na tuzemském trhu. Koncentrace silných nástrojů a technologií se nevyklučuje s širokým okruhem uživatelů a navíc umožňuje nasměrovat ušetřené prostředky tam, kde jsou výkony GIS skutečně zapotřebí. V návrzích směřuje ÚSGK jednoznačně k integraci geodat a procedur, které má smysl agregovat, kde se zákonitě projeví výhody a úspornost centralizovaného sběru informací a provozu GIS jako služby. Kladem ÚSGK je bohatství grafických příloh. Pohříchů jsou vesměs velkoformátové a i ve výstupním pdf formátu poměrně nepřehledné. Studii rozhodně není pro odpočinkové čtení před spaním.

Návrhy vyúsťují do implementační strategie. Tato závěrečná část úvodní studie obsahuje vedle strukturovaného seznamu projektů, doplněného katalogovými listy také finanční plán a harmonogram kauzálních vztahů v MS Projectu. Oproti mnohým obdobným pracem z minulosti staví ÚSGK své návrhy na tvrzeních podložených analýza a vždy definuje nutné podmínky realizace, sleduje jejich reálnou proveditelnost a udržitelnost.

Obr.1 Základní architektura GIS KrÚ. (c) T-Mapy, 2003

Čím je ÚSGK zcela původní? Patrně pojmy **SDZA** - "Správa Datových Zdrojů a Aplikací" a **NSG** - "Nepodkročitelný Standard GIS". SDZA poprvé integruje i pro začínající uživatele uchopitelným způsobem know-how, které správci GIS jinak získávají až po létech studia a projektové práce. To, že existují geo/data, víme. Kde a jaká, že se vyvíjejí v čase, že to není v silách jedince ani jen sledovat, to už dnes víme také. Že metainformace jsou fatální, chápe každý, kdo stál před problémem "najdi mnoho co nejkvalitnějších podkladů". Ale dosud jsme neměli nástroj, který by tyto poznatky spojil s právními důvody existence rutinních uživatelských úloh - agend, aplikací. Jež sice úřady mají povinnost vykonávat, avšak zákony nepředepisují jak. Lze je splnit i v "papírové kultuře", před širším zavedením ICT dokonce efektivněji, avšak od jisté hranice je technologický skok nevratný a dřívějšími postupy absolutně nepřekonatelný.

SDZA představuje rodící se nástroj nové generace řešitelů, kteří budou zpracovávat úlohy nad velkými objemy prostorových dat. A k nim se bezpochyby řadí úlohy definované v krajinném inženýrství, vymezení, tvorba a údržba ÚSES. Snad se zdá, že ÚSGK nemá bezprostřední vztah k problematice ÚSES jako takové. Jistě ne více než jako tužka v ruce architekta. Ale také ne méně!

Nepodkročitelný (též minimální) standard GIS byl definován po zkušenostech z minulých let. Obsahuje výčet komponent, které vcelku, v celém souhrnu musí být zainvestovány a provozovány, abychom mohli seriózně mluvit o GIS. Nestačí mít skvostné počítače, když

za nimi nesedí zběhlí operátoři, sebelibivější "čistá" data jsou k ničemu, neinterpretuje-li je zběhlý znalec terénu. Jakákoli tvorba rozsáhlých geo/databází je vždy týmovou prací a to, co je dosud chápáno jako GIS na víceméně technologické úrovni (mluví se výstižněji o GIT - geoinformačních technologiích), nutně musí být udržováno nejen v horizontální rovině (znalost oboru, vyvážený datový model), ale i ve vazbách vertikálních (různé topické úrovně, měřítko zkoumání, generalizace a dekompozice, institucionální vazby nad/podřízenosti).

V kostce poskytuje ÚSGK tyto základní výstupy:

- **průřezový pohled na datovou základnu** GIS krajského úřadu z hlediska
 - o celkově známé možné datové základny GIS ve veřejné správě;
 - o zjištěných potřeb všech organizačních složek krajského úřadu, a to ve vazbě na
 - příslušnou legislativu
 - rozhodnutí samosprávy
 - vlastních uživatelských potřeb
 - o existujících celostátně vytvářených a spravovaných datových zdrojů (tyto přehledy se opírají o zcela původní výběrová šetření v několika úrovních subjektů)a to mj. formou:
 - o **konceptuálního datového modelu** GIS kraje
 - o **dynamicky z www udržovatelné databáze SDZA**, ukazující zejména vazby mezi legislativou, agendami a datovými sadami GIS
 - o přehledem o celostátně vytvářených datových sadách a jejich garantech (rovněž součástí SDZA)
- **návrh architektury systému**
- předjednaná, napříč kraji dohodnutá a proveditelná minimální nutná **systemová a organizační opatření** k zajištění GIS
- **návrh realizačních projektů** formou harmonogramu a katalogových listů jednotlivých projektů
- návrh definice **nepodkročitelného standardu** GIS v úrovni krajů

Podrobnější výtah z textu Úvodní studie GI krajů lze nalézt na webu Asociace krajů ČR (<http://ww.kr-urady.cz>) stejně jako na stránkách Ministerstva vnitra ČR odpovědného za informatizaci komplexu veřejné správy a stránkách Ministerstva informatiky ČR jako hlavního koordinátora a tvůrce pravidel vznikající informační společnosti. Plný text je tamtéž k dispozici na vyžádání po autorizaci žadatele. Za zmínku stojí, že ÚSGK existuje ve třinácti krajských originálech (kromě kraje Pražského) a ve formě celorepublikové typové studie. Pokud tedy máte blíže do krajského města, správce GIS na daném krajském úřadu Vám jistě vyjde vstříc.

Našli jste zde ÚSES? Není sice středem zájmu uvedené studie, avšak tím, JAK byla ÚSGK zpracována a jak je a bude naplňována, mimo jiné závisí, jak dopadne ÚSES. Úroveň a zajištění služby, která je v současnosti označována zkratkou GIS, významně ovlivní efektivnost evidencí ÚSES a dostupnost a věrohodnost informací o krajině. S fungujícím distribuovaným GIS se informace o ÚSES a o reálném stavu v terénu dostane včas a nezkráceně na všechna místa a všem lidem, kteří to s ÚSES (s krajinou, s přírodou) myslí a myslí vážně.